

Hvad driver vores velstand?

Dansk velstand er drevet af produktivitet og ikke arbejdsudbud

Ofte bliver øget arbejdsudbud sat lig øget velstand i den offentlige debat. Men det er produktiviteten, der har drevet velstanden i Danmark. Selv i perioder, hvor der har været stort fokus på reformer med det sigte at øge arbejdsuddet, er det produktiviteten, vi kan takke for den stigende velstand. Derfor bør politikerne fokusere på såkaldte andengenerationsreformer.

af cheføkonom **Erik Bjørsted**

15. januar 2021

Analysens hovedkonklusioner

- I det forgangne årti er den danske velstand målt ved nettonationalindkomsten (NNI) pr. indbygger vokset med næsten 2 pct. om året. Det er nogenlunde det samme som i hele perioden fra 1966 til og med 2019, hvor velstanden steg med 1,8 pct. om året.
- Det er produktivitetsvæksten, der har været vores vigtigste kilde til velstand. Timeproduktiviteten står for et bidrag på 2,3 pct. om året siden 1966 og kan derfor mere end forklare den samlede velstandsfremgang. Arbejdsmarkedets bidrag til velstandsfremgangen har på trods af et højere arbejdsudbud været negativt, særligt fordi den gennemsnitlige arbejdstid samtidig er faldet.
- Selv når vi kun ser på perioder, hvor der har været et stort fokus på øget arbejdsudbud og øget beskæftigelse, finder vi, at det er produktiviteten, der driver vores velstand.
- Derfor er det ærgerligt, at der har bredt sig den misforståelse, at hvis arbejdsuddet ikke øges, så øges vores velstand ikke. Det er forkert. Skal vi øge velstanden, skal vi fokusere på andengenerationsreformer og dertilhørende produktivitet.

Kontakt

Cheføkonom

Erik Bjørsted

Mobil 27 68 79 50

eb@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

Mobil 50 73 71 34

jk@ae.dk

Dansk velstand er drevet af produktivitet

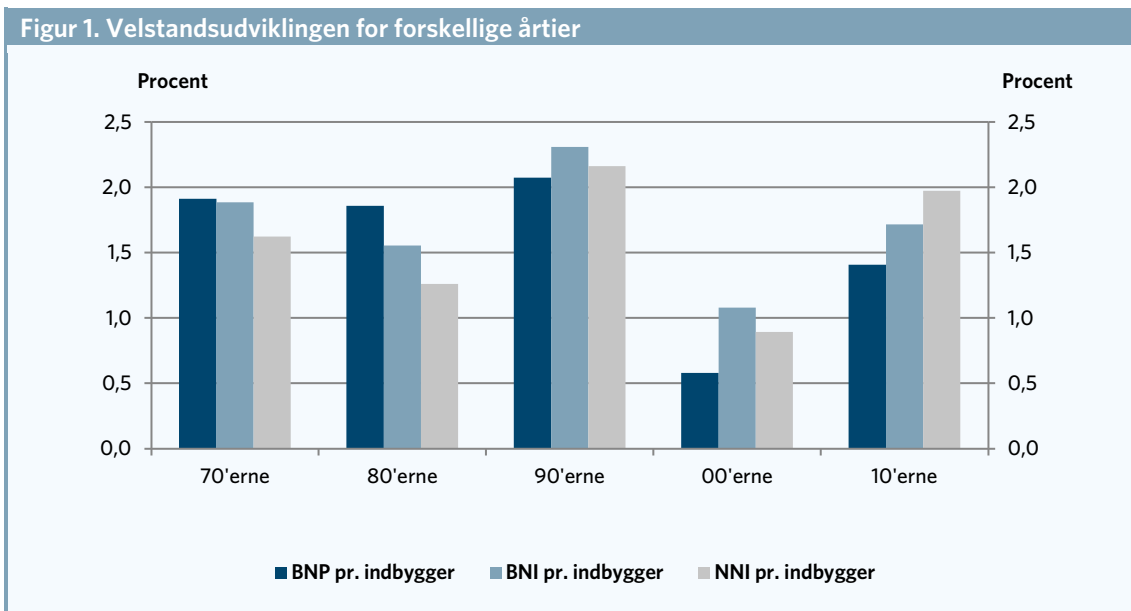
Fokus i den politiske reformdebat har de seneste år været domineret af at øge arbejdsudbuddet. Et fokus på arbejdsudbud er blevet reaktualiseret igen med aftalen om tidlig pension, som ifølge bl.a. De Radikale krævede en udvidelse af arbejdsudbud i kompensation for de hænder, der trækkes ud med muligheden for at gå tidligere fra. Men faktisk er arbejdsudbuddet langt fra den vigtigste kilde til udviklingen i velstanden i Danmark. I denne analyse ser vi nærmere på, hvad der har været drivende for velstanden i Danmark siden 1966.

For at definere bidragene fra arbejdsudbud og produktivitet til velstanden må vi først se på, hvordan velstanden har udviklet sig.

Hvis man ser på det forgangne årti (årene 2010-2019), voksede BNP pr. indbygger i gennemsnit med 1,4 pct. om året. Selvom det er meget populært at se på BNP pr. indbygger, er det ikke det bedste mål for et lands velstand. Når man skal se på et lands velstand, er det bedre at se på bruttonationalindkomsten (BNI) eller nettonationalindkomsten (NNI) pr. indbygger. Det anbefaler OECD også. Se OECD's anbefalinger i boks 2 sidst i analysen.

BNI og NNI afspejler i langt højere grad den indkomst, der reelt er til rådighed i landet, og tager i modsætning til BNP højde for de penge, der forlader landet og kommer ind fra udlandet.

Hvis man ser på bruttonationalindkomsten (BNI) eller nettonationalindkomsten (NNI) pr. indbygger, fremgår det, at velstanden i det forgangne årti er vokset mere end BNP pr. indbygger. BNI pr. indbygger er i årene 2010-2019 vokset med 1,7 pct. om året, og NNI pr. indbygger er vokset med næsten 2 pct. om året. Det fremgår af figur 1, der viser velstandsudviklingen opdelt på årtier siden 1970'erne.

Kilde: AE på baggrund af ADAMs databank og Danmarks Statistik.

I det følgende ser vi nærmere på, hvad der har drevet vores velstandsfremgang.

Udviklingen i NNI pr. indbygger kan dekomponeres – det vil sige opdeles – i bidrag fra timeproduktiviteten, timebeskæftigelsen pr. indbygger, nettoindkomsten fra udlandet og nedslidningen fra kapitalapparatet. Se boks 1 for en uddybning.

Laver man denne dekomponering, kan man se, at langt den vigtigste kilde til vores velstandsfremgang har været væksten i timeproduktiviteten. Det fremgår af tabel 1.

Ser vi på hele den historiske periode, er velstanden målt ved NNI pr. indbygger i årene 1967-2019 vokset med 1,8 pct. om året. Timeproduktiviteten er i samme periode vokset med 2,3 pct. om året og kan derfor mere end forklare den samlede velstandsfremgang. Udviklingen på arbejdsmarkedet har derimod trukket velstanden ned i perioden. Beskæftigelsen målt i timer pr. indbygger er således faldet med 0,6 pct. om året. Samlet har udviklingen på arbejdsmarkedet altså bidraget negativt til velstanden for perioden. Godt nok er arbejdsudbuddet og beskæftigelsen i årene 1967-2019 blevet øget markant, men andelen af den samlede befolkning, som er i arbejde, er i gennemsnit kun øget med 0,07 pct. om året. Fremgangen i beskæftigelsen har i perioden altså kun været lidt kraftigere end væksten i befolkningen. Samtidig er den gennemsnitlige arbejdstid faldet med godt 0,6 pct. om året. Tabel 1 viser bidragene til velstanden i årene 1967-2019.

Tabel 1. Bidrag til udviklingen i velstanden i årene 1967-2019	
	Gennemsnitlig vækst i årene 1967-2019 (procent)
Velstandsudvikling (NNI pr. indbygger)	1,8
Produktivitet	2,3
Arbejdsmarkedet	-0,6
Andet	0,0

Anm.: Produktivitet dækker over timeproduktivitet, arbejdsmarkedet dækker over timebeskæftigelsen pr. indbygger, andet dækker blandt andet over nedslidning af kapitalapparat og nettoindkomst fra udlandet. Pga. afrundinger summer tallene i tabellen ikke.
 Kilde: AE på baggrund af ADAMs databank, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Zoomer vi ind udviklingen i årene 1994-2019, hvor der i flere omgange har været stort politisk fokus på at øge arbejdsudbuddet, så finder vi også her, at det er produktiviteten, der driver vores velstand.

I årene 1994-2019 steg velstanden i gennemsnit med 1,8 pct. om året. Timeproduktiviteten steg i perioden med 1,4 pct. årligt og forklarer langt det meste af velstandsfremgangen, mens arbejdsmarkedets nettobidrag til velstandsfremgangen har været omtrent nul.

Nok er beskæftigelsen i procent af befolkningen vokset med 0,2 procent om året, men den gennemsnitlige arbejdstid er faldet omtrent lige så meget. Netto er bidraget fra arbejdsmarkedet til velstandsfremgangen for årene 1994-2019 derfor omtrent nul.

Resten af velstandsfremgangen i årene 1994-2019 er blevet trukket af andre forhold, som hovedsageligt dækker over den nettoindkomst, som vi i perioden har hentet hjem fra udlandet (0,4 procent om året).

Zoomer vi ind på årene efter 2006, hvor der er blevet gennemført talrige udbudsreformer, er konklusionen den samme.

Den samlede velstandsfremgang har været på 0,9 procent om året, og igen er det produktiviteten, som har været hovedbidragsyderen til velstandsfremgangen. Produktiviteten er således vokset med 1,1 procent om året, hvilket i sig selv ikke er prangende, men som ikke desto mindre er nok til at forklare hele velstandsfremgangen og mere til for årene efter 2006.

Modsat har udviklingen på arbejdsmarkedet trukket velstanden ned i årene efter 2006 med 0,5 procent om året. Den udvikling dækker over, at beskæftigelsen målt som andel af befolkningen er faldet med knapt 0,1 procent om året, og samtidig er den gennemsnitlige arbejdstid faldet med 0,4 procent om året.

Tabel 2. Bidrag til velstandsudviklingen

	1994-2019	2007-2019
	Gennemsnitlig årlig vækst (procent)	
Velstandsudvikling (NNI pr. indbygger)	1,8	0,9
Bidrag fra		
Produktivitet	1,4	1,1
Arbejdsmarkedet	0,0	-0,5
Andet	0,4	0,3

Anm.: Produktivitet dækker over timeproduktivitet, arbejdsmarkedet dækker over timebeskæftigelsen pr. indbygger, andet dækker over nedslidning af kapitalapparat og nettoindkomst fra udlandet. Pga. afrundinger summer tallene i tabellen ikke nødvendigvis.

Kilde: AE på baggrund af ADAMs databank, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Boks 1. Dekomponering af velstanden

Nettonationalindkomsten (NNI) pr. indbygger kan opdeles i 1) forholdet mellem NNI og BNI, 2) forholdet mellem BNI og BNP, 3) BNP pr. time og 4) timebeskæftigelsen pr. indbygger:

$$\frac{NNI}{II} = \frac{NNI}{BNI} \frac{BNI}{BNP} \frac{BNP}{H} \frac{H}{II}$$

Hvor U er befolkningens størrelse og H er antallet af arbejdstimer.

Forholdet mellem NNI og BNI er et udtryk for nedslidningen af kapitalapparatet, forholdet mellem BNI og BNP er et udtryk for nettoindkomsten fra udlandet, og forholdet mellem BNP og antallet af arbejdstimer er produktiviteten.

Velstanden er drevet af produktivitet, så ret fokus mod andengenerationsreformer

Politikerne har i mange år haft blikket rettet stift mod at øge arbejdsudbuddet i et forsøg på at skabe mere velstand. I Danmark har vi allerede gennemført mange udbudsreformer. Vi har kurs mod den højeste pensionsalder i EU, og potentialet for at flytte endnu flere personer fra overførselsindkomst til beskæftigelse er ved at være udtømt.

Samtidig er det ikke arbejdsudbuddet, men produktiviteten, der har været drivende for vores velstand. Derfor skal vi fremadrettet fokusere på at øge produktivetsvæksten. Det er vores vigtigste kilde til vækst og velstand.

Det understøtter også fremskrivninger fra Finansministeriet. Velstandsfremgangen i årene 2021-2030 målt ved BNP pr. indbygger forventes i Finansministeriets seneste fremskrivning at blive på 1,6 pct. om året.¹ Samtidig forventes produktiviteten at vokse med 1,3 pct. om året. I de kommende år er det altså

¹ Finansministeriet har ikke offentliggjort tal for udviklingen i BNI eller NNI pr. indbygger.

også produktiviteten, som for alvor kommer til at trække velstandsfremgangen på trods af, at arbejdsstyrken samtidig ventes at vokse med 110.000 personer de næste ti år.

En produktivitetsvækst på 1 procent om året er dog i historisk perspektiv ikke prangende, og det er i virkeligheden her, politikerne bør rette deres fokus hen.

Ét af fokusområderne bør være de offentlige investeringer i forskning og udvikling. Forskernes nye opdagelser og idéer er en vigtig forudsætning for, at virksomheder kan sende nye produkter på gaden, som kan sælge bedre end konkurrenternes. Desuden trækker offentlige investeringer i forskning og udvikling også private investeringer i forskning og udvikling med sig.

Offentlige investeringer i infrastruktur – både i fysisk infrastruktur og i digital infrastruktur – vil bidrage til at øge produktiviteten.

Produktiviteten kan også øges ved at øge uddannelsesniveaet i befolkningen, så flere unge får en erhvervskompetencegivende uddannelse. Det kan også ske gennem opkvalificering af dem, som er på arbejdsmarkedet, så ufaglærte bliver løftet til faglært niveau, og faglærte får en videregående uddannelse.

Man kan også fremme private investeringer i nye maskiner og ny teknologi. Det kan f.eks. ske ved at forhøje skattefradraget for afskrivningerne på nye maskiner. Man kunne også overveje at indføre et egenkapitalfradrag, som vismændene bl.a. har forslået.

Det er ærgerligt, at der har bredt sig den misforståelse, at hvis arbejdsudbuddet ikke øges, så øges vores velstand ikke. Det er forkert, og der er ikke noget stort potentiale i at gennemføre flere klassiske udbudsreformer sammenlignet med initiativer, der forbedrer produktiviteten.

Det er ikke enøjede klassiske arbejdsudbudsreformer, vi skal sætte vores lid til, men derimod andengenerationsreformer, hvor vi især har fokus på at øge produktiviteten.

Ud af andengenerationsreformer kan der som en bonus selvfølgelig godt komme et højere arbejdsudbud. Det gælder f.eks. i forhold til uddannelse.

Et højere uddannelsesniveau, hvor flere løftes fra ufaglært til faglært niveau, øger således ikke kun produktiviteten, men øger også arbejdsudbuddet. Faglærte har nemlig en tættere og stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet end ufaglærte.

Hvis man hvert år giver et uddannelsesløft af 2.000 ufaglærte til faglært niveau, øger det på langt sigt arbejdsudbuddet med 13.000 personer.²

Bemærk dog, at det er en helt anden måde at øge arbejdsudbuddet på, end man gør ved klassiske udbudsreformer, hvor man typisk skruer ned for ydelser eller skatter på arbejdsindkomst eller skruer op for tilbagetrækningsalderen.

² Se https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/publikation/ae_fra-ufaglaert-til-faglaert-forbedrer-de-offentlige-finanser_dynami-ske-effekter-af-uddannelse_0.pdf

Sådanne gammeldags udbudsreformer skal vi væk fra og i stedet investere i uddannelse, opkvalificering, forskning, klima og infrastruktur. Det vil sikre Danmark øget velstand.

Boks 2. Hvad siger OECD om velstandsmål?

Internationale velstandsplaceringer opgøres ved at sammenligne landes niveau for købekraftskorrigeret velstand. Et traditionelt mål for velstand er et lands bruttonationalprodukt (BNP) pr. indbygger. BNP måler den indkomst, der skabes via produktionen i landet. Ifølge OECD er BNP dog teoretisk set ikke det bedste velstandsmål. Her er bruttonationalindkomsten (BNI) i stedet at foretrække. Det fremgår af følgende to citater:

"While per capita gross domestic product [BNP pr. indbygger, red.] is the indicator most commonly used to compare income levels, two other measures are preferred, at least in theory, by many analysts. These are per capita Gross National Income (GNI) [BNI pr. indbygger, red.] and Net National Income (NNI)." (OECD 2013a, s. 60).

"Measures of income, such as national or disposable income [BNI eller disponibel BNI, red.] are generally preferred, in theory, to GDP (BNP), in analyses of well-being in both nominal and real terms." (OECD 2013b, s. 26).

BNI beregnes ved at korrigere BNP for aflønning af ansatte, formueindkomst og produktions- og importskatter minus produktionsubsidier til og fra udlandet. BNI måler således den samlede indkomst, der er til rådighed i landet. Trækker man endvidere forbruget af realkapital fra BNI, fremkommer NNI. BNI pr. indbygger og NNI pr. indbygger er derfor et bedre mål for velstand end BNP.

Forskellen mellem BNP og BNI er ækvivalent til, at udviklingen i den reelle penge, en person kan forbruge af ("BNI"), ikke nødvendigvis 1:1 følger hans arbejdsindkomst ("BNP"). Har personen fx gæld, skal der betales renter. Det vil begrænse hans købekraft. Har han modsat formue modtages renter eller afkast fra udbytte, der øger hans købekraft. Danmark er de senere år gået fra at have udlandsgæld til udlandsformue, hvilket afspejler sig ved, at vi tidligere havde stor negativ nettoformueindkomst mv. fra udlandet, mens vi de senere år har haft pæn positiv nettoformueindkomst mv.

Man købekraftskorrigerer (PPP) for at tage højde for forskelligt prisniveau på tværs af lande. Der er her to tilgange:

1. Faste PPP er bedst til at måle realvækst på tværs af lande og den isolerede betydning heraf for velstanden.
2. Løbende PPP er bedst til at sammenligne velstandsniveau i samme år på tværs af lande.

Det fremgår af en officiel OECD-deklaration:

"GDP comparisons based on constant [faste, red.] PPPs

They are the appropriate tool to answer the question:

'How has the relative position of a country's GDP (per capita) changed over time, given its measured growth performance?'" (OECD 2003, s. 1).

"GDP comparisons based on current [løbende, red.] PPPs

They are the appropriate tool to answer the question:

'What is a country's position in terms of GDP (per capita), given the set of international prices of the year considered?'" (OECD 2003, s. 1).

"To sum up, the key conceptual difference between using current and constant PPPs is that the former capture changes in volume as well as changes in relative prices, whereas the latter only capture volume changes. Even if the volumes of goods and services remain identical over time, a GDP comparison based on current PPPs may change over time if prices and price structures shift." (OECD 2003, s. 2).

At gå fra faste til løbende PPP betyder altså, at man også tager højde for ændringer i de relative priser. Løbende PPP har med andre ord fokus på købekraft af værdiskabelsen, hvor sidstnævnte både afhænger af, hvor mange varer og tjenester der produceres (mængderne), og hvor meget de kan sælges til (priserne).

Vil man sammenligne velstandsniveau, er det altså de løbende PPP, der skal benyttes, når velstandsplaceringer skal opgøres. Løbende PPP tager nemlig højde for, at landes prisudvikling kan være forskellig. Som eksempel indregnes udviklingen i bytteforholdet i de løbende PPP, hvilket det ikke gør i de faste PPP.

Konklusionen er, at når landes velstandsplacering skal opgøres, da er BNI eller NNI pr. indbygger i løbende PPP et mere korrekt mål end BNP pr. indbygger.

Litteraturliste

OECD (2003), "GDP per capita volume indices based on constant and on current PPPs in OECD's Main Economic Indicators", link: <http://www.oecd.org/std/prices-ppp/1961296.pdf>.

OECD (2013a), "National Income per capita", in OECD Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics, OECD Publishing.

OECD (2013b), "Real measures of income", in National Accounts at a Glance 2013, OECD Publishing.